

**Propostes
didàctiques**

**Quadern
per a l'alumnat**

Mandíbula afilada

Carles Alberola

L'AUTOR I EL SEU CONTEXT

- 1. Marca si són verdaderes o falses aquestes afirmacions sobre el *boom* del teatre valencià al final del segle XX.**

	V	F
El <i>boom</i> comença al final de la dècada dels 80, amb la tornada de dramaturgs històrics com Rodolf Sirera.		
El teatre públic i les escoles municipals van ser factors clau en el desenvolupament del teatre.		
El Circuit Teatral Valencià va contribuir a consolidar la dramatització a l'aula.		
La majoria d'autors que aparegueren en aquest context també treballaven en l'àmbit audiovisual.		

- 2. Després de llegir aquesta afirmació, escriu un text argumentatiu breu (5-6 línies).**

«Amb tants joves fent teatre a l'institut i a les escoles municipals, el futur del teatre valencià està garantit.»

- 3. De Carles Alberola es diu que és més un creador que un autor teatral. Explica la diferència.**

- 4. Resumeix l'etapa de formació d'Alberola i enumera les característiques que ja es revelen en les seues primeres obres.**

- 5. Alberola escriu algunes obres «en tàndem». Marca què significa això.**

- ☐ Que adapta textos d'altres autors amb el seu estil personal.
- ☐ Que les escriu en dues parts que es representen per separat.
- ☐ Que escriu juntament amb un altre autor o autora.
- ☐ Que crea primer el text i després dirigeix l'obra en solitari.

6. Què és Albena Teatre? Coneixes el nom d'altres entitats semblants?

7. Classifica aquestes obres segons si les ha escrites Carles Alberola «en tàndem» o si pertanyen al cicle «Enric Balaguer».

Viu com vulgues *Estimada Anuchka* *O tu o res, Hau!*

Per què moren els pares? *Pandemòni* *Mandíbula aïlada*

Joan el Cendrós *Nit i dia* *Currículum* *Besos*

Escrites en tàndem	Cicle «Enric Balaguer»

8. Relaciona els arguments i/o estructures de les comèdies següents d'Alberola amb el seu títol.

Una sèrie d'històries breus sobre problemes sentimentals, farcides de referències externes de les cançons dels anys 70 i 80.

• *Nit i dia*

És una revisió contemporània del conte de la Ventafocs. Una comèdia juvenil amb aires de musical americà amb uns personatges estereotipats que pretenen seduir el públic adolescent.

• *Besos*

Un personatge únic, un fabulista contacontes, es dirigeix al públic per a contar-li, des de la imatge d'un perdedor, les gestes del seu portentós amic Enric Balaguer, ja finat.

• *Per què moren els pares?*

A través d'Andreu, el protagonista, veiem les obsessions de l'autor, els seus personatges perdedors, la temàtica sentimental, la fusió intel·ligent de gravetat i humor...

• *Joan el Cendrós*

Un espectacle que narra la vida sentimental –professional i existencial– complicada d'un guionista de televisió, però que no funcionà a causa de la complexitat estructural i la innovació.

• *Currículum*

9. Quins d'aquests aspectes no formen part de l'originalitat de *Besos*?

- ☐ Fusió de diàlegs i cançons.
- ☐ Personatges adolescents que parlen en vers.
- ☐ Format d'òpera còmica.
- ☐ Cor que interpreta diversos papers.
- ☐ Històries curtes sobre les relacions sentimentals.

10. Resumeix les idees de Carles Alberola sobre el teatre aparegudes en la ponència «Contar històries sense por a trair més que a un mateix».

11. Quina relació hi ha entre *Mandíbula afilada*, l'«Operació Alberola» i el cicle «Enric Balaguer»?

12. Tria, entre les opcions següents, les que definisquen millor el teatre d'Alberola, i justifica després la teua resposta.

- ☐ Una suma d'iniciatives de moltes persones de tots els àmbits del món teatral.
- ☐ Un teatre d'autor.
- ☐ Un teatre centrat, sobretot, en la posada en escena.
- ☐ Un teatre d'arrel clàssica.

L'OBRA

13. A què fa referència el títol de l'obra? Com l'interpretes després d'haver-la llegida?

.....

.....

14. L'autor deixa entreveure una sèrie de signes durant la primera part perquè el lector sospite que allò que veu no és real. Indica'n uns quants.

.....

.....

15. El que diu Laura en la primera part, és seu o de Joan? Argumenta-ho amb exemples.

.....

.....

16. Localitza en l'obra un fragment que represente cada un d'aquests tipus de somnis i exposa si aquests motius temàtics són importants en l'obra.

Somni com a desig:

Somni com a evasió:

Somni com a frustració:

17. Hi ha un moment en la segona part en què Joan, visiblement contrariat, opina que no pot ser veritat el que està ocorrent i que ella hauria de tornar a entrar per la porta. Per què arriba a aquesta conclusió?

.....

.....

18. Llig les dues interpretacions següents sobre per què Joan pinta Laura d'esquena. Tria la que consideres més encertada i justifica-ho.

☐ Perquè vol representar el record del primer moment en què la va veure, quan ballava d'esquena a la discoteca.

☐ Perquè no pot enfrontar-se emocionalment al seu rostre real, i la representa només com una imatge idealitzada.

.....

.....

- 19.** Quan Laura li demana que li regale aquella nit, Joan, després de dubtar, diu: «No està malament. Però no era així». Imagina com podria haver continuat la conversa i escriu, com si fores Joan, què vols dir realment amb aquesta frase i com et sents en aquell moment. Mantén el to irònic, vulnerable i contradictori del personatge.

JOAN. No està malament. Però no era així.

LAURA. No t'entenc.

JOAN. El que vull dir és

.....

- 20.** Interpreta les diferents raons de la visita de Laura en la primera i en la segona part.

En la primera part

En la segona part

- 21.** La segona part sembla estar construïda com un espill de la primera. Per exemple, aquestes intervencions es repeteixen en totes dues. Llig-les, digues qui les diu en cada part i explica les diferències que hi ha entre els dos contextos.

	Qui la diu?	Diferències
Puc passar?		
Jo? Com sempre.		
Uf! Quina vista tens!		
Acollidor? Sí. Bé, no hi ha res, però és acollidor.		

- 22.** També hi ha objectes o accions que han patit canvis evidents entre una part i l'altra. Descriu com són aquests objectes en cada part i explica quina sensació et causa el canvi.

	Canvis	Sensacions
L'àtic		
El vi que porta Laura		

23. Com hauria de ser la il·luminació de l'espectacle en cada part? Raona la teua decisió.

24. Resumeix què ocorre al final. És un final obert o tancat? Explica-ho.

25. Tria quins són els tres temes més importants en l'obra i explica per què ho són:

☐ La construcció de la identitat	☐ L'humor com a mecanisme de defensa
☐ La crisi econòmica	☐ La idealització del passat
☐ La frustració professional	☐ La infància traumàtica
☐ La gelosia	☐ La por al compromís
☐ L'amor no correspost	☐ El pas del temps
☐ L'autosabotatge	☐ Les segones oportunitats

26. Llig la citació inicial i explica què té a veure amb l'obra i per què l'autor la deu haver triada.

Al matí, sigues home o dona, t'afaites o et maquilles, escrius el guió de la teua jornada, després sona el telèfon i tira per terra el teu guió, perquè el guió d'un altre interfereix en el teu. Així és la vida.

Joseph L. Mankiewicz

ELS PERSONATGES

27. Llig les afirmacions següents sobre la relació passada de Joan i Laura i marca si són verdaderes (V) o falses (F). Justifica cada resposta amb un fragment de l'obra o amb una reflexió argumentada.

- ☐ Joan i Laura van viure una relació adolescent plena de comunicació emocional i maduresa afectiva.
- ☐ El record que Joan conserva d'aquella etapa està contaminat per la nostàlgia i per una idealització que desdibuixa la Laura real.
- ☐ Laura recorda la seua relació amb Joan com una experiència tendra, però inacabada i incòmoda.
- ☐ L'encontre sexual que van tindre en l'adolescència simbolitza més un fracàs de comunicació que una culminació romàntica.
- ☐ Tot i el pas del temps, Joan continua esperant que Laura siga aquella xica que va conèixer, com si res haguera canviat.

28. Quina és la causa de la frustració que viuen tots dos personatges?

- ☐ El fet que la seua relació no poguera desenvolupar-se mai plenament per obstacles externs.
- ☐ La distància entre els somnis de joventut i la realitat adulta que han acabat vivint, marcada pel desencís i la renúncia.
- ☐ L'orgull ferit que arrossegueu des del passat i el ressentiment per no haver sabut comunicar-se bé quan eren joves.
- ☐ La influència negativa dels pares i l'educació catòlica que van rebre durant la convivència espiritual, que reprimeix els seus instints i projectes.

29. Classifica aquests adjectius segons si descriuen a la Laura de la primera part o a la de la segona.

pragmàtica prudent mesurada despreocupada sensible poètica
freda escèptica superficial idealista grollera

1a part	2a part

30. Per què diu Laura en la primera part «En això estic»? Té a veure amb l'objectiu de la seua visita a Joan? Raona la resposta.

31. Les reaccions de Laura en sentir la cançó són diferents les dues vegades. Amb quina d'aquestes interpretacions estàs més d'acord?

☐ Quan Laura escolta la cançó per primera vegada, es mostra lleugerament incòmoda, com si el gest li resultara forçat i fora de lloc, i evita implicar-se emocionalment. En canvi, en la segona escolta s'emociona discretament, somriu i s'aproxima a Joan amb una actitud més oberta, deixant-se portar per la complicitat del moment.

☐ Quan Laura escolta la cançó per primera vegada, somriu i es deixa portar per l'emoció amb una actitud tendra i còmplice, com si es reconnectara amb un record feliç compartit amb Joan. En canvi, en la segona escolta es mostra distant i incòmoda, molesta amb la repetició del gest, que interpreta com una estratègia manipuladora, i reacciona amb fredor i desconexió emocional.

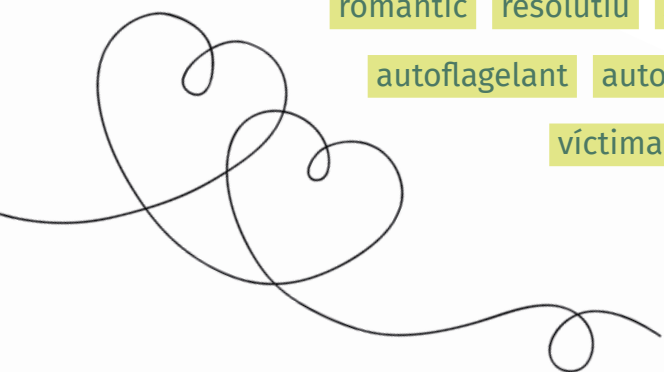
32. El vestuari de Laura de la primera part, lògicament, és recreació de la ment de Joan. Per què la imagina amb aquell vestit?

33. Estàs d'acord amb aquesta afirmació? Justifica-ho amb exemples del text.

«Joan, fins a cert punt, és un ésser romàntic,
i no només perquè estiga enamorat encara d'ella.»

34. Encercla els adjectius que descriuen el caràcter de Joan.

romàntic resolutiu somiador sarcàstic ambiciós determinat
autoflagelant autoparòdic calculador objectiu perdedor
víctima nostàlgic obsés neuròtic

35. Laura retrau a Joan que té «la síndrome de Peter Pan». Què vol dir amb això? Segons la teua lectura, té raó Laura?

36. Estàs d'acord amb l'afirmació que Joan representa la nostàlgia adolescent i Laura, en canvi, la maduresa pragmàtica? Justifica-ho amb frases del text.

37. Pensa en dos personatges de teatre, novel·la o cinema que et recorden a Joan i a Laura. Escriu els seus noms i explica breument en què són pareguts.

38. Tria actors i actrius coneguts que serien idonis per a representar *Mandíbula afilada*. Justifica l'elecció.

EL LLENGUATGE

39. Per què hi ha tants silencis al principi?

.....

.....

40. Les acotacions informen sobre aspectes de l'espai, dels objectes, dels personatges (dicció, gestos, vestuari...) i de l'acció. Troba un exemple de cada tipus d'acotació.

Acotació d'acció:

Acotació de caracterització:

Acotació de to:

Acotació tècnica:

41. Indica quin tipus es repeteix més al llarg de l'obra i anota una possible explicació.

.....

.....

42. El llenguatge de les acotacions és referencial, descriptiu, d'un nivell mitjà o estàndard? Justifica-ho mitjançant exemples.

.....

.....

LA COMICITAT DE L'OBRA

43. L'obra que ens ocupa és un drama o una comèdia? Raona la resposta.

.....

.....

44. Tria una d'aquestes escenes i analitza-la.

☐ Joan descriu la seua família ideal (xalet, piscina, xiquets...).

☐ Joan parla de Clàudia Palomares.

☐ Joan demana a Laura que deixi Guzmán i li done una segona oportunitat.

- Quins elements fan que l'escena siga còmicament efectiva (text, accions, contradicció, absurditat...)?

- Quin contrast hi ha entre el que Joan diu i el que transmet realment?

- Com afecta aquesta escena a la percepció que té l'espectador de Joan com a personatge?

45. Gran part de la comicitat de l'obra es deu a la construcció especial del personatge de Joan. Troba un exemple de cada:

- Joan es comporta de manera «pel·lículera»:

- Usa l'humor per a escapar del sentimentalisme:

- Provoca el riure amb el seu caràcter d'antiheroi:

- Fa gala de mèrits dubtosos:

46. Relaciona les diferents formes d'humor que s'utilitzen en *Mandíbula afilada* amb la seua funció escènica.

Absurd	•	•	Desconcertar i trencar la lògica realista.
Burlesc o ridiculitzador	•	•	Sorprendre amb jocs lingüístics.
Compassiu	•	•	Exagerar corporalment per provocar el riure.
Defensiu	•	•	Esquivar el dolor amb la broma.
Per contradicció text-acció	•	•	Fer riure des del patiment.
Per equívocs	•	•	Provocar l'efecte còmic per acumulació.
Per repetició	•	•	Crear ironia dramàtica.
Teatral o pel·luculer	•	•	Caricaturitzar o exagerar.
Verbal	•	•	Crear confusió entre personatges.

47. Llig aquests exemples i marca si pertanyen al llenguatge col·loquial (C) o si es tracta d'un llenguatge més estilitzat (E).

	C	E
Això ja ho sabíem tots, no?		
Enamorar-se és una equivocació.		
Si et conte tot açò, és perquè tu ets... ets...		
Uf! Quina vista tens!		
Jo pensava que ho feies per mi, però no era així.		
És l'acumulació de petits defectes el que et fa perfecte.		
Soc un fracàs ambulat.		
Perquè ets un <i>tío</i> normal.		
Tu estaves buscant algú. Algú que desconeixes, que no sabis on estava, i en mi trobares un excel·lent banc de proves.		

48. Troba altres exemples del nivell col·loquial.

Terminologia particular:

Frases fetes:

Hipèrboles i exageracions:

Mots crossa:

Frases inacabades:

Interjeccions:

PRÀCTIQUES D'EXPRESSIÓ I CREATIVITAT

49. Sobre Carles Alberola ha aparegut molt de material imprés, tant en les introduccions dels seus llibres com en la premsa, que ressenya fidelment les seues estrenes. Repartits per equips, feu, primer, un treball d'investigació i, en acabant, organitzeu el material sota els títols següents: «La producció teatral d'Alberola», «La crítica en les obres d'Alberola», «Trets comuns del teatre d'Alberola», «Les idees de Carles Alberola sobre el teatre», «Mandíbula afilada segons la premsa», etc.

50. Fes una entrevista als personatges, com si foren famosos. Hi han d'aparèixer els seus gustos, la seua manera de ser, les seues opinions, etc., de manera interessant i divertida.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

51. Tria un d'aquests moments i construeix, en un full a part, una escena teatral seguint l'estil de l'autor i de l'obra.

- ☐ Els protagonistes es coneixen a la discoteca.
- ☐ Laura sorprén Guzmán llegint el seu diari.
- ☐ El dia després que Laura i Joan passen la nit junts.

52. Confecciona un cartell i un programa de mà per a una representació hipotètica de l'obra.

53. Escriu un missatge a un amic en què li aconselles la lectura de *Mandíbula afilada*.

54. Redacta una crítica de *Mandíbula afilada* en què tractes ordenadament els diversos apartats (temàtica, personatges, estructura, construcció teatral, comicitat, etc.) i en què justifiques els teus judicis amb arguments i exemples de l'obra.

55. En l'obra, hi ha nombroses referències als comportaments dels adolescents. Compareu-los amb els dels joves actuals i comenteu-ho.

56. Basant-vos en les idees que subministra el text sobre l'adolescència, organitzeu un debat amb el títol següent: «De l'adolescència a la maduresa». Entre altres aspectes, haureu de tractar si realment, quan creixem, ens convertim en unes altres persones, com afirma Laura, o si continuem sent els mateixos.

Mandíbula afilada

Mandíbula afilada és una comèdia de to agredolç, una peça enginyosa construïda amb una gran precisió, que juga amb els somnis, amb el temps imaginat i amb les fantasies d'un Peter Pan que es construeix el seu propi univers amb un guió a la mesura dels seus interessos i que navega entre el desig i la realitat, la raó i la folia. *Mandíbula afilada* és una petita joia de complexitat narrativa a partir de molt pocs elements que sintetitza a la perfecció un dels temes bàsics del teatre d'Alberola: el refugi en la ficció com a via d'escapament davant d'una realitat inhòspita.

Carles Alberola

Autor, actor i director d'escena, ha estrenat amb un gran èxit de públic i de crítica obres com *Currículum*; *Joan, el Cendrós*; *Besos*; *Almenys no és Nadal*; *Que tinguem sort!*; *Ficció*; *M'esperaràs?*; *L'aneguet lleig*; *Tic tac*; *Waterloo*; *L'últim ball* o *Regala'm esta nit*.

